

Nr 58.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utlämnande av stödlån till jordbrukare jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 28 november 1952 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 253, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att de å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 och tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisade investeringsanslagen till Stödlån till jordbrukare må i enlighet med de grunder, som förordats i propositionen, tagas i anspråk för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskador.

Vid statsrådsprotokollet har såsom bilaga fogats ett inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till kungörelse om stödlån till jordbrukare. Utskottet torde beträffande den närmare utformningen av den föreslagna låneverksamheten få hänvisa till nämnda bilaga, som intagits å s. 12—13 i propositionen.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

I: 541 av herr *Pålsson m. fl.* och II: 710 av herr *Jonsson* i Skedsbygd *m. fl.*, likalydande, vari hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiva de synpunkter som anförts i motionerna;

I: 542 av herr *Ohlon m. fl.* och II: 711 av herr *Ohlin m. fl.*, likalydande, vari hemställt, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte beakta i motionerna framförda synpunkter och ändringsförslag; samt

II: 705 av herr *Lundberg*, i vilken motion hemställt, att riksdagen måtte besluta att *dels* avslå Kungl. Maj:ts förslag att under de första två åren räntefrihet å stödlån skall åtnjutas för belopp upp till 10 000 kronor, *dels ock* hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning angående försäkring mot skördeskador, vilken försäkring skall bekostas och handhas av jordbrukarnas egna organisationer.

Beträffande det närmare innehållet i motionärernas framställningar torde utskottet få hänvisa till motionerna II: 710, II: 711 och II: 705.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 oktober 1952 har *statens jordbruksnämnd* föreslagit, att åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av skördeskador under hösten 1952, skall lämnas tillfällig kredithjälp i form av stödlån. Nämnden framhåller därjämte, att enligt gjorda erfarenheter

lokala skördeskador, av större eller mindre sammanlagd omfattning, så gott som varje år förekommer av sådan svårhetsgrad, att enskilda jordbrukare, som drabbas därav, råkar i trängande behov av ekonomiskt bistånd. Det synes därför nämnden mest lämpligt, att denna anordning erhåller en mera permanent karaktär och utformas så, att den utan särskilt riksdagsbeslut kan träda i tillämpning för skördeskador av väsentlig art, som framdeles kan komma att inträffa. För ändamålet bör enligt nämnden inrättas en särskild utlåningsfond. Erforderligt kapital till denna kan erhållas genom att från fonden för låneunderstöd överföra de medel, som ännu icke utnyttjats av de för budgetåren 1950/51 och 1951/52 under sistnämnda fond anvisade investeringsanslagen å tillhoppa 23 000 000 kronor till stödlån åt jordbrukare, vilka lidit skördeskador på grund av regn eller översvämning under år 1950, respektive svartrostangrepp å vete eller stormskador å oljeväxter under år 1951. Utlåningsfonden bör emellertid enligt nämnden icke blott tillföras ifrågavarande odisponerade belopp — 19 772 550 kronor — utan även inflytande amorteringsbelopp. Fonden beräknas under sådana förhållanden komma att uppgå till i det närmaste 23 000 000 kronor.

Nämnden har med skrivelsen överlämnat vissa till nämnden för utlåntande remitterade framställningar rörande statligt stöd åt jordbrukare på grund av skördeskador. Dessutom har nämnden anmält, att till nämnden inkommit framställningar i ämnet från Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt från vissa underavdelningar av Riksförbundet Landsbygdens folk.

I sin skrivelse har jordbruksnämnden inledningsvis upplyst, att nämnden för att förbereda en utredning beträffande skördeskadornas omfattning och de åtgärder, som kan ifrågakomma med anledning av dessa, hållit ett sammanträde med representanter för lantbruksstyrelsen, statistiska centralbyrån, Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Vid sammanträdet beslöts dels att statistiska centralbyrån skulle anmodas att för lokalisering av skadorna och för bedömning av deras relativa storlek i förhållande till en normalskörd göra en särskild bearbetning av uppgifterna till årsväxt- och skörderapporten för den 15 oktober 1952, dels att kompletterande uppgifter om läget skulle infordras genom att till samtliga hushållningssällskap översända ett frågeformulär angående förhållandena den 15 november 1952. De sålunda beslutade utredningarna beräknas emellertid icke i sin helhet bli färdiga förrän i början av december innevarande år. För att redan nu skaffa sig en ungefärlig bild av omfattningen av skadorna å 1952 års skörd har jordbruksnämnden därför från vissa hushållningssällskap infordrat preliminära uppgifter angående skördesituationen den 24 oktober.

Jordbruksnämnden framhåller, att redan det nu föreliggande utredningsmaterialet klart utvisar, att ett stort antal jordbrukare drabbats av så betydande skador, att hjälp från det allmännas sida får anses påkallad. Vid bedömandet av frågan rörande formen för den statliga hjälpen finner nämnden, att skadorna är så lokaliserade och inom vissa områden så

spridda, att hjälpen icke lämpligen bör lämnas i form av höjda priser på jordbrukets produkter. Nämnden anmärker i detta sammanhang, att jordbruket i sin helhet icke torde kunna göra anspråk på några prisförbättringar med tillämpning av den s. k. 4-procentregeln. Vid skördeskador av liknande art under tidigare år har enskilda jordbrukare erhållit bistånd dels genom att möjlighet beretts dem att få statslån i viss omfattning, dels genom kontanta bidrag, som ibland utgått på så sätt, att avskrivning av beviljade lån medgivits på vissa villkor. Nämnden anser sig icke kunna taga ställning till frågan om eller i vilken omfattning bidragsformen i förevarande fall bör komma till användning, förrän mera fullständiga upplysningar föreligger om skadornas natur och storlek. Mot bakgrunden av vad nyss sagts anser sig nämnden dock redan nu böra föreslå, att lånemöjligheter beredes vederbörande jordbrukare i form av stödlån i likhet med vad som senast skett med anledning av skador å 1951 års skörd. Nämnden understryker angelägenheten av att beslut härom fattas snarast möjligt. Som förut anförts bör låneverksamheten icke avse endast de nu ifrågasvarande skördeskadorna utan få sådan utformning, att den utan särskilt riksdagsbeslut kan träda i tillämpning vid skador, som kan inträffa under kommande år.

Beträffande den närmare utformningen av lånehjälpen anser nämnden lämpligt, att bestämmelserna om stödlån nära anknytes till reglerna för stödlån i anledning av svartrostskador hösten 1951 (kung. den 14 december 1951, nr 766). Detta innebär i huvudsak följande.

Förutsättningen för att erhålla lån skall vara, att vederbörande lidit mera betydande skördeminskning och på grund därav är i behov av ekonomiskt bistånd. Lånen skall löpa med fyra procent ränta och amorteras på fem eller i undantagsfall högst tio år. Emellertid föreslår nämnden den ändringen i förhållande till 1951 års bestämmelser, att maximibeloppet skall höjas från hälften till $\frac{2}{3}$ av den beräknade förlusten. För lån skall vidare som regel ställas säkerhet, som kan anses tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Från detta krav skall dock kunna göras eftergift, om lånebeloppet icke överstiger 1 000 kronor eller om det, vid lån å högre belopp, möter svårigheter för sökanden att ställa dylik säkerhet och det befinnes sannolikt, att han kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet. Låneverksamheten skall omhänderhavas av lantbruksnämnderna under lantbruksstyrelsens tillsyn. Nämnderna har därvid att samarbeta med hus-hållningssällskapen.

Beträffande medelsbehovet erinrar jordbruksnämnden till en början om att under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisats till stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 i anledning av 1950 års skördeskador och dels ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 på grund av de skador, som uppstod å 1951 års skörd. Från dessa anslag har utlämnats lån å i

runt tal 247 000 respektive 2 980 000 kronor, varför ett sammanlagt belopp av cirka 19 773 000 kronor återstår odisponerat. Nämnden föreslår, att detta belopp skall överföras till en särskild fond, som för framtiden skall få användas för att bereda jordbrukare bistånd vid skördeskador. Fonden bör även tillföras de amorteringsbelopp å redan utlämnade stödlån, som kommer att inflyta, varigenom den beräknas stiga till omkring 23 000 000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 7 november 1952 förklarat sig icke ha något att erinra mot de föreslagna stödlånen eller grunderna för dessas beviljande. Emellertid anser ämbetsverket, att de under fonden för låneunderstöd anvisade medlen icke bör disponeras för den nya utlåningsfonden. Erforderliga medel till denna, för innevarande budgetår förslagsvis 5 000 000 kronor, bör i stället anvisas å kapitalbudgeten under rubriken statens utlåningsfonder. Den föreslagna fonden bör förvaltas av lantbruksstyrelsen, som torde kunna få rätt att efter av lantbruksnämnd gjord utredning besluta om stödlån.

Vidare har *Hushållningssällskapens förbund* i skrivelse den 13 november 1952 hemställt, att den av jordbruksnämnden föreslagna stödlåneverksamheten skall lokalt handhas av hushållningssällskapen.

Beräffande en närmare redogörelse för ovan nämnda framställningar samt för statistiska centralbyråns skörderapport avseende den 15 oktober 1952 torde utskottet få hänvisa till s. 2—7 i propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

»Den synnerligen ogynnsamma väderleken under hösten 1952 har som bekant åstadkommit skördeskador i åtskilliga delar av vårt land. Situationen kan visserligen icke överblickas, förrän resultatet föreligger av den utredning, som för närvarande pågår inom statens jordbruksnämnd, men redan de nu tillgängliga uppgifterna ger vid handen, att skadorna — även om deras betydelse för totalskörden icke får överdrivas — är lokalt sett mycket allvarliga. Klart är också, att de enskilda jordbrukarna i ett stort antal fall drabbats av så omfattande skador, att de på grund därav råkat i ekonomiska svårigheter. Det föreligger därför enligt min mening trängande behov av åtgärder från det allmännas sida för att mildra verkningarna av det inkomstbortfall, som följer av den felslagna skörden.

Vad angår formen för det stöd, som jag sålunda anser böra komma i fråga, kan uppenbarligen slutlig ställning icke tagas till detta spørsmål, innan mera fullständiga upplysningar blivit tillgängliga rörande skadornas natur och storlek. Då skyndsam hjälp emellertid är av nöden, bör man dock icke avvakta nyssnämnda utredning utan redan nu ofördröjligen vidtaga de åtgärder, som är möjliga utan att denna föregripes. Jag ansluter mig därför till förslaget, att i avbidan på utredningen möjlighet skall skapas att lämna

stödlån till sådana jordbrukare, som på grund av den felslagna skörden fått vidkännas mera betydande förlust och fördenskull är i behov av ekonomiskt bistånd.

I fråga om den närmare utformningen av stödlånen anser jag, att denna lämpligen bör nära anknyta till de bestämmelser, som enligt kungörelsen nr 766/1951 gäller för stödlån med anledning av 1951 års skördeskador. Även om hushållningssällskapen haft hand om den förberedande utredningen av skador-
nas omfattning, förordar jag sålunda, att låneverksamheten skall under lantbruksstyrelsens tillsyn omhändervhas av lantbruksnämnderna. Dessa har emellertid därvid att intimt samarbeta med hushållningssällskapen. Såsom jag anförde vid tillkomsten av 1951 års stödlån (prop. nr 219/1951) bör någon ingående prövning av lånesökandens ekonomiska ställning dock icke behöva företagas utan det väsentliga bör vara att den inkomstminskning skördeskadorna medfört verkligen är så stor att den måste antagas medföra lånebehov för sökanden. Icke heller bör något fixt maximibelopp fastställas för lånen. Det torde dock böra anges, att lån som regel ej skall beviljas till högre belopp än som motsvarar viss del av den inkomstminskning, skador-
na medfört. Med ledning av tidigare erfarenheter synes detta belopp lämpligen böra bestämmas till $\frac{2}{3}$ av inkomstminskningen.

Med den nu angivna utformningen kan uppenbarligen ganska betydande lånebelopp komma i fråga. Bland annat med hänsyn därtill torde lånen — i synnerhet som enligt vad nyss anförts någon sträng behovsprövning icke avses skola äga rum — böra löpa med ränta. Denna synes böra bestämmas till 4 procent. Normalt torde lånen böra amorteras på fem år. Föreligger särskilda skäl, bör lantbruksnämnden äga medge förlängning av amorteringstiden till högst tio år. Med hänsyn till den föreliggande situationen samt till syftet med lånen synes låntagarna dock skäligen böra erhålla förmånen av två års ränte- och amorteringsfrihet, dock att räntefriheten bör avse högst 10 000 kronor. Lån som icke överstiger 10 000 kronor blir sålunda helt ränte- och amorteringsfritt under två år.

Liksom fallet var beträffande stödlånen föregående år bör i anslutning till vad som gäller för avskrivningslån för inre och yttre rationaliserings-
åtgärder för de nu ifrågakvarande lånen som regel krävas säkerhet, som kan anses tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Det är emellertid tydligt, att rigorösa fordringar härvidlag lätt kan medföra, att den hjälp, som åsyftas med den föreslagna låneverksamheten, icke blir effektiv. Jag vill därför understryka vad jag anförde i enahanda fråga föregående år, nämligen att anspråken på säkerhet icke får sättas så höga, att de otillbörligt försvårar långivningen i sådana fall, där det med hänsyn till lånesökandens personliga egenskaper och förhållandena i övrigt finns anledning antaga, att han skall fullgöra sin betalningsskyldighet. Överstiger lånebeloppet icke 3 000 kronor, bör enligt min mening säkerhet som regel icke fordras. Vidare bör kravet på säkerhet kunna efterges, om det vid lån av högre belopp möter svårigheter för sökanden att ställa säkerhet och lantbruksnämnden finner sannolikt, att han kommer att fullgöra betalningsskyldigheten.

Ansökan om stödlån bör göras före den 15 januari 1953. Med hänsyn till att behovet av lån är trängande, bör ansökningarna upptagas till behandling, så snart de kommer vederbörande lantbruksnämnd tillhanda, och lånebeloppen bör utbetalas utan dröjsmål.

Vad beträffar finansieringen av den sålunda föreslagna låneverksamheten har jordbruksnämnden erinrat om att under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare anvisats dels ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, dels ock ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52. Av dessa medel kvarstår odisponerade sammanlagt över 19 700 000 kronor. Jordbruksnämnden föreslår, att detta belopp skall få tagas i anspråk även för stödlån på grund av innevarande års skördeskador. Därjämte innebär förslaget, att stödlåneverksamheten med hänsyn till att behov av ekonomiskt bistånd på grund av skördeskador ofta uppkommer skall göras permanent. Nyss angivna medel jämte inflytande amorteringsbelopp föreslås därför skola överföras till en särskild fond, ur vilken stödlån framdeles vid behov skall kunna beviljas utan riksdagens hörande.

Det är otvivelaktigt riktigt, att de senare årens erfarenhet ger vid handen, att man måste räkna med att skördeskador icke sällan uppkommer av sådan storleksordning, att enskilda jordbrukare råkar i ekonomiskt trångmål. Jag delar därför jordbruksnämndens uppfattning, att skäl föreligger att överväga införandet av någon form av hjälpåtgärder, som ständigt skall stå till förfogande. Detta är emellertid ett spörsmål, vars lösning erbjuder olika möjligheter och som därför enligt min mening icke bör avgöras utan en föregående grundlig utredning. Jag är fördenskull icke beredd att nu taga ställning till detsamma. I stället har jag för avsikt att inom kort begära Kungl. Maj:ts tillstånd att tillkalla särskilda sakkunniga för att verkställa en dylik utredning. Med denna ståndpunkt bör medel nu anvisas endast till stödlån med anledning av 1952 års skördeskador. Vad dessa angår är det givetvis icke möjligt att för närvarande med någon tillförlitlighet beräkna medelsbehovet. Det torde emellertid i nuvarande läge vara tillfyllest, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att för ändamålet få använda de delar av förut nämnda båda investeringsanslag, som icke tagits i anspråk för stödlån i anledning av 1950 och 1951 års skador. Skulle medel därutöver komma att behövas, torde jag framdeles få framlägga förslag om ytterligare medelsanvisning.

Som jag förut anfört, framlägges förslaget om stödlån i syfte att skapa möjlighet för omedelbar hjälp till de jordbrukare, som är i trängande behov därav. Sedan jordbruksnämnden avslutat sin utredning av skördeskadornas omfattning och natur, ämnar jag på nytt upptaga frågan om bistånd åt de skadelidande och därvid överväga huruvida ytterligare hjälpåtgärder kan anses behövliga. I detta sammanhang kan jag redan nu nämna, att jag under hand inhämtat, att chefen för finansdepartementet har för avsikt att föreslå, att Kungl. Maj:t — med stöd av bemyndigandet i 9 § lagen om in-

vesteringskonto för skog — skall förordna att skyldighet att göra insättning å dylikt konto icke skall föreligga för jordbrukare, som ingivit ansökan om stödlån och enligt lantbruksnämndens beprövande är i behov av ekonomiskt bistånd. Befrielsen från insättningsskyldighet skall dock icke avse sådana fall, då det belopp, som skall insättas å investeringskonto, avsevärt överstiger det belopp, som kan komma i fråga som stödlån. För att sätta lantbruksnämnden i tillfälle att pröva, om förutsättning för befrielse är för handen, skall låneansökan innehålla uppgift om storleken av det belopp, lånesökanden är skyldig insätta på investeringskonto. Då insättning i regel skall vara verkställd senast den 15 februari 1953 förutsättes, att lantbruksnämnden före den 10 samma månad åtminstone preliminärt prövat de inkomna låneansökningarna. Lånesökande, som befunnits uppfylla villkoren för befrielse från insättningsskyldigheten, skall ofördröjligen underrättas därom. Senast den 15 februari 1953 skall lantbruksnämnden vidare till länsstyrelsen insända förteckning över samtliga jordbrukare, som erhållit sådan befrielse. Länsstyrelsen skall i sin tur underrätta taxeringsnämnden i vederbörande hemortskommun om befrielsen.

Genomföres detta förslag, torde man kunna räkna med att behovet av stödlån i åtskilliga fall kommer att bortfalla. Å andra sidan är det klart, att lån skall beviljas, i den mån de medel, sökanden befrias från att insätta, icke förslår till att täcka behovet av bistånd.»

Utskottet.

Under den gångna hösten ha nederbörds- och temperaturförhållandena i stora delar av landet varit i hög grad ogynnsamma ur jordbrukets synpunkt. Till följd härav ha mångenstädes betydande skador uppstått på årets skörd. För att erhålla en överblick av skadornas natur och inverkan på jordbruket i sådana trakter, som varit särskilt hårt utsatta, har utskottet under hösten genom fyra inom utskottet utsedda delegationer företagit studieresor i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands och Västernorrlands län. Därvid vunna erfarenheter ha klart belyst skördeskadornas allvarliga karaktär och svåra följder för jordbrukarna i berörda bygder. Med hänsyn härtill kan utskottet helt instämma i departementschefens uttalande, att trängande behov föreligger av åtgärder från det allmännas sida för att mildra verkningarna av det inkomstbortfall, som förorsakats av den felslagna skörden. Enligt utskottets mening ha skördeförlusterna i många fall en sådan omfattning, att statligt stöd måste lämnas snarast möjligt. Oaktat den av jordbruksnämnden bedrivna utredningen ännu ej slutförts, torde därför åtgärder utan dröjsmål böra vidtagas för att stödja de hårdast drabbade jordbrukarna.

Vid bedömandet av frågan om dessa åtgärders utformning har utskottet funnit övervägande skäl tala till förmån för Kungl. Maj:ts förslag, att hjälp skall lämnas i form av stödlån liksom fallet var beträffande föregående års

skördeskador. Med denna utgångspunkt tillstyrker utskottet, att jordbrukare, som på grund av felslagen skörd innevarande år lidit väsentlig förlust och till följd härav är i behov av ekonomiskt bistånd, skall kunna erhålla stödlån med belopp, motsvarande högst två tredjedelar av den lidna förlusten. Utskottet har icke heller något att erinra mot vad departementschefen uttalat rörande låneverksamhetens administration eller i fråga om prövning av lånesökandes ekonomiska ställning.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag förordar utskottet vidare, att stödlånen skola löpa med fyra procent ränta. För att lånen skola erbjuda de skadelidande tillräcklig hjälp synes det dock skäligt, att låntagarna erhålla två års räntefrihet för lånebelopp av högst 10 000 kronor. Utskottet, som icke har något att erinra mot propositionen i denna del, får alltså avstyrka det i motionen II: 705 framförda yrkandet om skyldighet för låntagare att utgiva ränta även för nämnda tid.

Vad härefter angår lånens återbetalning delar utskottet departementschefens åsikt, att lånen böra vara amorteringsfria under två år och därefter återbetalas med en femtedel om året, därvid dock möjlighet skall finnas att i särskilda fall förlänga amorteringstiden till tio år. Såsom förordas i propositionen böra ränta och amortering inbetalas kalenderårsvis före varje års utgång. Med hänsyn härtill och då flertalet lån torde komma att utlämnas först sedan någon del av år 1953 förflutit, synes den första amorteringen i allmänhet icke kunna påfordras förrän år 1956. Det torde därför böra få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderlig justering av det stadgande härom, som intagits i det vid propositionen fogade kungörelseförslaget.

Enligt propositionen skall för stödlån i princip krävas säkerhet, som befinnes tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Från detta krav anses dock som regel böra göras eftergift, om lånebeloppet ej överstiger 3 000 kronor. Vidare bör enligt Kungl. Maj:ts förslag kravet på kreditsäkerhet kunna eftergivnas, om det vid lån av högre belopp möter svårigheter för sökanden att ställa säkerhet och lantbruksnämnden finner sannolikt, att han kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet. Gentemot propositionen i denna del yrkas i motionerna I: 542 och II: 711, att stödlån intill ett belopp av 50 000 kronor skall kunna utlämnas mot vanlig revers utan särskild säkerhet. Till stöd för yrkandet ha motionärerna åberopat ett av 1949 års banklagssakkunniga framlagt förslag till lag om bankrörelse m. m. (SOU 1952: 2). I detta förslag har bland annat förordats införande av möjlighet för bankaktiebolag att utan särskild säkerhet lämna hantverk och småindustri lån å högst 50 000 kronor. Motionärerna ha vidare anfört, att kravet på säkerhet medför en betungande procedur för såväl lånesökandena som lantbruksnämnden.

Med anledning härav vill utskottet erinra, att nämnda sakkunnigförslag, som ännu icke prövats av statsmakterna, i berörda hänseende syftar till att utvidga vederbörande långgivares rätt att bevilja kredit till ifrågavarande företag. Långgivarens krav på trygghet vid den nya låneformen bör enligt de sakkunnigas mening tillgodoses genom en fortlöpande insyn i och gransk-

ning av låntagarens ekonomiska ställning under den tid krediten äger bestånd. De sakkunniga ha i anslutning härtill framhållit vikten av att säkerhet ställes i samtliga de fall, då sådan finnes att tillgå.

Det anförda torde giva vid handen, att den i motionerna åberopade jämförelsen med banklagssakkunnigas förslag knappast kan anses bärande. Härtill kommer, att man av principiella skäl icke synes böra tillskapa en generell möjlighet för lånesökande att helt utan säkerhet komma i åtnjutande av stödlån av den storleksordning, som anges i motionerna.

Utskottet, som i huvudsak biträder Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del, vill emellertid påpeka, att ett alltför strängt upprätthållet krav på säkerhet i många fall torde medföra svårigheter för jordbrukare — icke minst arrendatorer — att erhålla stödlån av tillräcklig storlek. Under hänvisning till vad departementschefen anført vill utskottet därför framhålla angelägenheten av att lantbruksnämnderna erhålla sådana direktiv, att långivningen ej heller beträffande belopp över 3 000 kronor otillbörligt försvåras i de fall, där sökandens personliga egenskaper och förhållandena i övrigt giva anledning antaga, att han skall fullgöra sin betalningsskyldighet. Vid detta ställningstagande får utskottet avstyrka motionerna I: 542 och II: 711 i angivna del.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall ansökan om stödlån göras hos lantbruksnämnden före den 15 januari 1953. I motionerna I: 542 och II: 711 förordas däremot, att tiden för rätt att söka lån skall utsträckas till den 1 mars 1953. Utskottet får i anledning härav erinra, att departementschefen i propositionen även upptagit frågan om befrielse för skadelidande jordbrukare från skyldigheten att göra insättning å investeringskonto för skog. Insättning å sådant konto skall i regel vara verkställd senast den 15 februari 1953. För att lantbruksnämnden skall få tillfälle att undersöka om befrielse från insättningsskyldighet bör medgivas förordas i propositionen, att nämnden före den 10 februari åtminstone preliminärt skall ha prövat inkomna låneansökningar.

Utskottet tillstyrker, att befrielse från nämnda insättningsskyldighet skall äga rum i enlighet med vad som anges i propositionen. Med hänsyn till den tidsgräns som gäller för skyldighetens fullgörande anser utskottet därför ur praktisk synpunkt olämpligt att beträffande stödlånen generellt framflytta ansökningstidens utgång till senare tidpunkt än den av Kungl. Maj:t föreslagna. Utskottet vill emellertid förorda, att kungörelsen om stödlån till jordbrukare genom Kungl. Maj:ts försorg kompletteras med en föreskrift av innebörd, att lantbruksnämnd om särskilda skäl föreligga skall äga att till prövning upptaga låneansökan, oaktat denna kommit nämnden tillhanda efter den ordinarie ansökningstidens utgång. Av anförda skäl torde motionerna I: 542 och II: 711, såvitt nu är i fråga, böra lämnas utan åtgärd.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande finansieringen av ifrågavarande låneverksamhet föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Utskottet finner det tillfredsställande, att departementschefen förklarar sig ha för avsikt att inom kort begära Kungl. Maj:ts tillstånd att tillkalla

särskilda sakkunniga för utredning av frågan om en permanent form av hjälp åt jordbrukare, som råkat i ekonomiskt trångmål till följd av skörde-skador. En lämplig lösning av denna fråga är uppenbarligen av stor vikt ur såväl de enskilda jordbrukarnas som statsmakternas intresse. Frågan synes därför böra erhålla en så långt möjligt allsidig och ingående prövning. Ur angivna synpunkt förutsätter utskottet, att även det i motionen II: 705 framförda förslaget om en speciell försäkringsform blir föremål för närmare överväganden i samband med nämnda utredning. Motionärens yrkande i denna del torde således icke erfordra något initiativ från riksdagens sida.

Departementschefen har vidare uttalat att han, sedan jordbruksnämnden avslutat sin utredning av skördeskadornas omfattning och natur, ämnar på nytt upptaga frågan om bistånd åt de skadelidande och därvid överväga huruvida ytterligare hjälpåtgärder kunna anses behövliga. Såsom utskottet tidigare erinrat har departementschefen även anfört, att skadelidande avses skola erhålla viss befrielse från skyldighet att göra insättning å investeringskonto för skog.

Under hänvisning till dessa uttalanden ha i motionerna I: 541 och II: 710 samt I: 542 och II: 711 framförts åtskilliga synpunkter och förslag, som enligt motionärernas mening böra beaktas vid prövning av frågan om ytterligare stödåtgärder med anledning av årets skördeskador. I förstnämnda två motioner ifrågasattes sålunda, att stödlånen skola konstrueras såsom avskrivningslån. Vidare förordas upphävande av eller ytterligare lättnad i skyldigheten att insätta medel på investeringskonto för skog. Enligt motionärernas mening böra slutligen även beaktas de problem av skattenatur som kunna uppstå för jordbrukare, vilka till följd av skördeförluster tvingas avyttra en stor del av sin djurbesättning. I motionerna I: 542 och II: 711 framhålles, att skadelidande jordbrukare böra beredas bidrag i någon form för inköp av utsäde. Vidare föreslås i dessa motioner en viss justering av priserna på fodermedel.

Utskottet har för sin del icke något att erinra mot vad departementschefen anfört i förevarande sammanhang. Sålunda anser utskottet att, när resultatet av pågående utredning föreligger, frågan huruvida ytterligare stödåtgärder erfordras bör skyndsamt upptagas till prövning från statsmakternas sida. Redan nu synes det visserligen uppenbart, att de av skördeförluster drabbade jordbrukarna i många fall komma att lida kännbar brist på utsäde av egen skörd till nästa års vårbruk. Såväl detta problem som övriga i föreliggande motioner framförda frågor torde dock böra lösas först sedan en klarare bild erhållits av skadornas omfattning och ekonomiska konsekvenser för de enskilda jordbrukarna och landets jordbruk i dess helhet. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på berörda spörsmål och, om utredningens resultat därtill föranleder, prövar de olika utvägar som kunna anses lämpliga för att tillgodose förekommande stödbehov. Med hänsyn härtill torde motionerna I: 541 och II: 710 samt I: 542 och II: 711 i angivna delar icke böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Kungl. Maj:ts framställning har i övrigt icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 541 och II: 710, I: 542 och II: 711 samt II: 705 — medgiva, att de å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 och tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisade investeringsanslagen till Stödlån till jordbrukare må enligt i huvudsak de grunder, som förordats i propositionen, tagas i anspråk för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskador.

Stockholm den 13 december 1952.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Jon Jonsson, Bertil Andersson*, Ebbe Ohlsson*, Ernst Hjalmar Nilsson*, Mossberger*, Yngve Persson*, Franzén, Björnberg och Nord*; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Johnsson i Kastanjegården, Gustafson i Dädesjö, Pettersson i Dahl, Jacobson i Vilhelmina, Jonsson i Järvsand*, Ahlsten, Larsson i Karlstad, Andersson i Långviksmon* och Arweson*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer.

1) Av herrar *Ebbe Ohlsson, Björnberg, Ahlsten* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett,

dels att det stycke å s. 9 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet, som», bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill emellertid påpeka, att ett alltför strängt krav på säkerhet i många fall torde medföra svårigheter för jordbrukare — icke minst arrendatorer — att erhålla stödlån av tillräcklig storlek. Med hänsyn härtill biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag med den ändringen, att säkerhet som regel ej bör fordras för lånebelopp, som icke överstiger 5 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i detta avseende vidtaga erforderlig ändring i den föreslagna kungörelsen. Under hänvisning till vad departementschefen anfört vill utskottet vidare framhålla angelägenheten av att

lantbruksnämnderna erhålla sådana direktiv, att långivningen ej heller beträffande belopp över 5 000 kronor otillbörligt försvåras i de fall, där sökandens personliga egenskaper och förhållandena i övrigt giva anledning antaga, att han skall fullgöra sin betalningsskyldighet. Vid detta ställningstagande får utskottet avstyrka motionerna I: 542 och II: 711 i angivna del.»

dels ock att utskottets hemställan bort ha denna lydelse:

»att riksdagen må — i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 541 och II: 710, I: 542 och II: 711 samt II: 705 — medgiva, att de å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 och tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisade investeringsanslagen till Stödlån till jordbrukare må enligt de grunder utskottet förordat tagas i anspråk för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskador.»

2) Av herrar *Nord, Johnsson* i Kastanjegården och *Andersson* i Långviksmon, vilka ansett, att utskottet i huvudsak bort tillstyrka motionerna I: 542 och II: 711 samt att därför

dels de stycken å s. 8 och 9 i utskottets yttrande, som börja med orden »Med anledning», »Det anförda» och »Utskottet, som», bort ersättas med ett stycke av följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att den i propositionen förordade säkerhetsprövningen blir onödigt besvärlig och betungande med hänsyn till lånens begränsade storlek i förhållande till en jordbrukares fasta och lösa egendom. Även om lånebelopp upp till 50 000 kronor endast i undantagsfall kunna komma i fråga, vill dock utskottet på grund av nu angivna omständigheter föreslå, att stödlån må utlämnas intill nämnda belopp mot vanlig revers utan särskild säkerhet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter med anledning av vad utskottet sålunda anført.»

dels det stycke å s. 10 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet har», bort äga denna lydelse:

»Utskottet vill här först framhålla, att frågan i vad mån ytterligare stödåtgärder erfordras snarast bör upptagas till prövning från statsmakternas sida, när resultatet av pågående utredning föreligger. Denna utredning bör enligt utskottets mening bedrivas med största möjliga skyndsamhet. Det är vidare utskottets uppfattning, att de första stödåtgärder, som nu komma i fråga, icke kunna anses tillräckliga. Utskottet förutsätter därför, att Kungl. Maj:t ägnar särskild uppmärksamhet åt möjligheterna att vidtaga såväl viss justering nedåt av priserna på oljekraftfoder och hönsfoderblandning som stödjande åtgärder för av skördeskador drabbade jordbrukare vid inköp av utsäde. Dessa av omständigheterna påkallade ändringar i jordbruksregleringen, vilka Kungl. Maj:t enligt gällande direktiv har rätt att vidtaga, böra ske inom den av riksdagen tidigare anvisade anslagsramen för löpande regleringsår. En viss balansering över till nästa regleringsår må härvid vid behov äga rum.»

dels ock utskottets hemställan bort lyda sålunda:

»att riksdagen må — i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 542 och II: 711 ävensom med avslag å motionerna I: 541 och II: 710 samt II: 705 — medgiva, att de å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 och tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisade investeringsanslagen till Stödlån till jordbrukare må enligt de grunder utskottet förordat tagas i anspråk för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskador.»